

Ipuin kontalaritza

IÑAKI ZUBELDIA

Sarrera

«Ipuin gehientsuenak, eta seguru asko onentsuenak, antzinako arbasoengandik datozkigun ondare literario dira, eta ipuin horiek sortu ziren bezalaxe, ahoz, belaunaldi berriei transmititzeko betebeharra daukagu. Ez sentimentalismo hutsagatik, hitza beti ordezkazezina delako baizik, batez ere haurtzaroan. Ipuin irakurriak ez du izango ahokoaren erakarmenik eta lilurarik, edota jatorrizkoaren xarmarik, ezta ere kontatzaileak ematen dion freskurarik, haren ahots doinuak eta haren keinuak, begiradak eta pentsamenduaren hunkipen zirraragarriak lagunduta ez bada.»

«El arte de contar cuentos a los niños»

Elena Fortún, 1947.

Sara C. Bryantek, haurren psikologia hain ondo ezagutzen duen emakumeak, liburu zoragarri bat dauka "Ipuinak kontatzeko artea" izenburua duena eta bertan honelako gauzak esaten ditu ipuinei buruz:

«Zer da ipuina? Ipuina, batez ere eta funtsean, arte obra bat da, eta bere zeregin nagusia bide artistikoetatik barrena ibiliko da...

(...)

Narrazio eder baten egitekoa, estatua edo margolan eder bate-na bezalaxe, atsegina ematea da. Bizitzaren prozesuaren barruan bere eginkizuna alaitasuna eskaintzea da. Eta alaitasunak sortzen duen ondorioa izpirituaren esnatze horixe da, benetan ederra den edozeren aurrean pizten den pertzepzio hori.

(...)

Arte obra bat da narrazioa eta umeari eskain diezaiokeen zerbizurik handiena edertasunaren sentimendu eternalera del egitea da. Honen eraginez gizakion arima aurkikuntza berrietara bultzatua sentitzen da, aurkikuntza hauek lagunduko baitiote garapen armoniatsu bat izaten.»

Eta, honetaz gain, Ipuina bizitzarako irakaspen bat da. Bizitzako zailtasunak eta gorabeherak islatuta aurkitzen dituzte ipuinetan eta haurrek beren bizitzarekin lotzen dituzte kontakizun hauek. Ipuinen munduan egoera eta pertsonaia fantastikoak ikusten dituzte, bizitza bera bezain egiazkoak diren arriskuak eta etsaiak, baina hauetatik onik ateratzeko gai diren pertsona indartsu eta bizkorrak ere badaudela ikusten dute. Ametsetako leku zoragarrietara bidaiatzen dute ipuinen bitartez, gauza harrigarriak gerta daitezkeen tokietara. Euren fantasiak ez dauka mugarik eta maitagarritz, ogroz, sorginez, aztiz, mamuz, galtzagorritz, iratxoz... elikatzen da

Sara C. Bryant-ek honela dio:

«Nire ustez lasai esan daiteke umeei biziki maite dituztela maitagarrien ipuinak, eta hori bera bakarrik nahiko arrazoi da beste batzuen bila ibili beharrik ez izateko. (...)

Ipuinen munduko ate hau ixten badiozue, herentzia eskubidez zor zailon zerbait kenduko diozue umeari, antzinako umeei elkarrekin duen eta bere beharrei haienei bezalaxe erantzuten dion zerbait garrantzitsua lapurtuko diozue. Antzinako umeei bezalaxe gaurko umeei ere ipuinak behar baitituzte.»

Lurrean pertsona bezainbeste kontalari dagoela esan daiteke. Ipuinak, alegiak, istorioak... kontatzea antzina-antzinatik datorren jardun artistikoa da eta kontalariak gozatu egiten du bere istorioak edo ipuinak sortzen duen interesa, ezinegona, zirrara ikusita. Kontalariak besteekin partekatzen ditu bere istorioak eta horrekin maitasuna, bere jakinduria, sentipenak, misterioak, edertasunarekiko miresmena elkarbanatzen ditu.

Etxean kontatzen direnean, familiako kideen arteko loturak estutzen ditu, etxekoen ahozko hizkuntzarako ohiturak eta trebeziak lantzen eta aberasten laguntzen du eta elkarrizketarako gaiak eskaintzen ditu.

Umeei kontatzen dizkiegunean, berriz, ipuinek duten berezko edertasuna eta zirrara eskaintzeazgain, beste hainbat atal ere lantzen ditugu: aditasunez entzuten ikastea, kontzentratuta egoten jakitea, ahozko kontakizunen ulermena lantzea, ahozko adierazpena eta keinueen adierazpena edo adierazpen eszenikoa lantzea, hiztegia, sentiberatasun estetikoa, irudimena garatzea, elkarrekin egoten jakitea...

Zein ipuin kontatu?

Ipuin bat umeei gustatuko zaien edo ez jakideko biderik onena ikustea da. Ipuina behin eta berriz irakurritz eta buruz ikasiz lor daiteke hori. Kontraste xume eta handiak irudimenaren bitartez irudika daitezkeen ala ez frogatu behar da baita ere. Erraldoi gaiztoa izugarri handia eta haren antagonista zintzoa eta ahula izatea nahi izaten dute umeek.

Kontalariak, lau edo bost urteko umeekin ari denean, ez dauka ipuin sorta bukaezin bat eduki beharrik. Adin honetako haurrek ariketa fisikorako eta mugimenduan aritzeko gaitasun handiagoa dute aditasunez eta arretaz entzuten egoteko baino. Horregatik nahiago izaten dute gustuko duten ipuin bat behin eta berriz entzutea, berri bat entzutea baino. Lehenbizi, haurrek adinaren arabera nahiago izaten duten ipuin mota erabaki behar dugu. Biziki nahi izaten dituzte kontaketa jakin batzuk; beren garaian ematen ez bazaizkie, horiengana zaletasuna eta interesa betirako galduko dute. Honi buruzko adibide bat eskaini genezake maitagarrien ipuinekin. Ipuin hauek ez bazaizkie kontatzen beralei gustatzen zazkien garaian, litekeena da sekulan gehiago ez interesatzea.

Sara C. Bryant-ek sailkapen hau dakar umeen gustuen arabera:

3tik 5 urtera:

- Errimadun istoriotxoak.
- Zati batzuetan bertso eran emandako istorioak.
- Animalia pertsonifikatuen istorio biziak.
- Ipuin barrengarriak.
- Maitagarrien ipuin xumeak.

Setik 7 urtera:

- Folklorea (tokian tokiko kondairak edo legendak).
- Maitagarrien ipuinak eta ipuin barregarriak.
- Fabulak edo alegiak.
- Legendak.
- Animalien istorioak.

Handiagoentzat (zehaztu gabe):

- Folklorea.
- Fabulak edo alegiak.
- Mitoak eta alegoriak.
- Animalien istorioak eta parabolak.
- Kontakizun historikoak.
- Umorezko kontakizunak.
- Egiazko kontakizunak.

Eta maitagarrien istorioen artean Perrault, Andersen eta Grimm anaien ipuin hauek aipatzen ditu bere zerrendan: *Txanogiritxu, Erpurutxo, Asto larrua, Loti ederra, Katu botaduna, Ahatetxo itsusia, Hegatxabala eta bitxilorea, Elurretako Erreginaren zazpi historiak, Kalamua, Izeia, Zapatilla gorriak, Ole Lukoie (itxi begiak), Astelehena, Larunbata, Igandea, Bost ilarrak, Almendratxoa, Ahate portugaldarra, Juan Inozoa; Urrezko izarra, Katua eta sagua, Giltza, Erbia eta dortoka, Edurnezuri eta Arrosa gorria, Erpurutxo, Miren Edurne, Hiru anaiak, Zazpi antxumeak eta otsoa.*

Hauetz gain, Grezia eta Erromako mitologiako pertsonalen historiak ere aipatzen ditu Sara C. Bryant-ek: *Teseo eta Minotauroa, Ulises eta Polifemo, Apolo eta Dafne, Arakne, Pandora, Midas eta sorgin harria, Alzeste, Narciso eta Oihartzuna, Latona eta nekazariak, Proserpina, Orfeo eta Euridize.*

Sara C. Bryant-ek aholkatutako ipuin hauetz gain, euskal ipuin biltzaileek ere badituzte ipuin miresgarri, mitologiko eta maitagarrien ipuin zoragarriak, hala nola: *Makilakixki, Sorgin gaiztoa, Hiru anaiak, Hiru olatuak, Tartalo, Lapurren etxea, Txitxirio txiki, Xirula miresgarria...* Euskal Herrian ipuin biltzaile ugari eta oso onak izan ditugu eta horietako batzuk aipatzearen, honako hauek jarriko ditugu hemen: Joxe Miel Barandiaran, Resurreccion Maria Azkue, Joxe Mari Satrustegi, Juan Manuel Etxebarria, Mayi Ariztia...

Nola kontatu

Hainbat aholku eman ohi dira ipuinak ondo kontatzeko. Baina kontalari bakoitzak mundu berezi bat dauka, kontatzeko era bat, trikimailu oso pertsonalak erabiltzen ditu. Hemen ipuinak kontatzera-koan kontuan eduki behar liratekeen puntu batzuk zerrendatuko ditugu, baina gero kontalari bakoitzak bere era eta estilo pertsonala landuko du. Garrantzitsuena umeak liluratzea da, istorioarekin harra-patzea eta beraien bihotz samurretan zirrara sortzea.

Hona hemen hainbat aholku ipuin kontalari izan nahi duena-
rentzat:

- Fonetika aldetik hizkera garbia, ulergarria erabili.
- Ahotsa atsegina, argia, ondo modulatu.
- Urrutien dauden umeek entzuteko moduan hitz egin.
- Monotoniatik ihes egin ipuina kontatzerakoan, bizitasuna man-tenduz.
- Ahoskapenean, estiloan eta intonazioan xalotasuna bilatu.
- Ipuineko pertsonaia ezberdinen hizkerak eta keinuak bereizi.
- Ipuina kontatu aurretik ongi ikasi eta menderatu.
- Zerbait gaizki esanez gero, haurrak konturatu gabe hariari berriz heltzeko eta ipuinarekin jarraitzeko trebezia landu, bestela nahastu egiten baitira.
- Ipuinaren gidoiak hala eskatzen duenean, ekintzei eta hitzei bizitasuna eman.
- Deskribapen eta azalpen gutxi, ipuinaren haria ez galtzeko.
- Ahotsaren modulazioa, keinuen eta begiradaren mugimenduak naturaltasunez egin.
- Ipuina barren-barrendik bizi eta kontatzen ari garena imajinatu.
- Emozioak eta sentimenduak transmititzerakoan lotsarik ez izan.-
Zerbait sinpatikoa datorrenean, aurrezgiroa prestatu, konpli-zitatea sortuz.

Eta sarrera hau bukatzeko zilegi bekit Seve Callejaren pasarte

zoragarri hau hona ekartzea, Ipuinen munduko magia eta misterioa ezin hobeto adierazita baitaude hitz hauetan:

«Lurraren barren-barrean, badago ezkutuko putzu misteriotsu bat; umei hori kontatzen zieten helduek. Tiranoek, maitale saminduek, jainko jeloskorrek eta beste hainbat izaki gaiztok hara botatzen zituzten beren biktimak, horrela, aitortu ezin zituzten barruko sekretuetatik libratuko zirelakoan. Horrek argitzen du zergatik dioten askok aleneak, kexak eta zurrumuruak entzuten dituztela itsaslabar, bidezidor bakarti edota etxe huts abandonatuen inguruan: zirrikitu eta pitzaduretatik ihes egiten duten oihartzunak izango dira, izan ere. Putzu hori agian haitzuloa da edo, beharbada, lurrazpiko ibala izango zen garai batean, eta istorio harrigarriak daramatza oraindik, ura bezalaxe bata bestearekin gurutzatzen eta nahasten diren istorioak. Beharbada, noizbait putzu hori gordeleku gisa erabili dute gaizkileek eta iheslariek, gerlari bihozgabeek, maitale setatiek... baina dirudienez, oraindik ez da inor iritsi putzuaren hondora.

Gutxi esploratutako putzu babesgabe horretara erori dira Ipuinetako pertsonala nagusi asko. Bizirik jarraitzeko edo jendeak gogora ditzan egin behar izan dute hori, beharbada. Gaur egun, kontuotaz gehien dakitenek esaten dute putzu horrek ezkututzen dituen misterio eta sekretuak ateratzea oso zaila dela, ezen putzuaren sakon-sakonkonean izpiritu edo iratxo bereko bat bizi omen da, eta hark ez omen dio inori uzten berea den ezer handik ateratzen. Batek daki iratxo madarikatu hori nor den edota nola amildu den putzura. Ezinezkoa da handik inor bizirik ateratzea, eta are gutxiago, iratxoaren ondasunen batekin. Gehienez ere, hondora iristea lortzen duenak bidea nondik nora den kontatuko du beste inork entzun gabe, edota gogoan hartu ahal izango du misteriozko formularen bat, isilpeko sorginkeriaren bat, edo, besterik ez bada, haien istorioetatik jausitako berbetako batzuk jasoko ditu, orain, norarik gabe, hegan ilunpetan dabiltzanak. Baina irakurmenez, isiltasunez eta pazientziaz eskala sendo bat txirikorda daiteke agian, errealitatearen azaleko edertasun, maitasun eta misterio ezari aurre egiteko.»

OHARRA: Lan hau osatzeko Antton Irustaren apunte batzuetatik hartu ditut hainbat idela eta pasarte.

Ipuin kontalaritzaren barruko hariak eta misterioak hobeto ulertzeko eta arte horretaz zerbait gehiago jakiteko, Ipuin kontalari atipiko bat aukeratu dut elkarrizketatzeko: Idoia Sanchez, tolosarra. Berak

azalduko dizkigu bizi izan dituen esperientziak eta ipuin kontalaritzaren ofizioa nola bizi izan duen.

ELKARRIZKETA

Elkarrizketatzailea: Iñaki Zubeldia (I.Z.)

Elkarrizketatua: Idoia Sanchez (I.S.)

- I. Z. Idoia, nola hasi zinen ipuinak kontatzen?
- I.S. Nire lehen ipuin kontaketak nahiko azkar hasi nituen, neska gaztea nintzela, harrapatzen nituen umeei ipuinak kontatzen balizkien. Nire ipuin kuttunena garai hartan *Ile kizkurra* izaten zen, hiru artz bizi ziren basoan eta neska bat azaltzen da haien etxean... Ipuin horrekin hasten nintzen, jolas moduan, lehengusuei eta ingurukoel kontatzen. Eta bereziki nire ahizpa txikiari. Horixeizan zen nire lehen esperientzia.
- I. Z. Zenbat urte bezala izango zenituen orduan?
- I.S. Hamabi-hamahiru urte inguru, nire ahizpa txikiari hamalau urteko alde ateratzen baitiot. Lehenagotik ere kontatzen nizkien ipuinak auzoko eta inguruko ume txikiei, baina ahizpa txikia izan zen bereziki nire ume txikitzat hartu nuena eta ipuinak kontatzen nizkion edozein unetan edota bere panpinarekin txotxongilo antzezpenak egiten nizkion.
- I. Z. Baina ipuinen munduan bakarrik ez zara ibili zu...
- I.S. Ez, gehiago ibili naiz, urte askotan, antzerki munduan, klown-en munduan, txotxongiloak egiten... Baina behin, bidaia batean esperientzia berezi batzuk izan nituen eta lagun bati hura dena kontatu ondoren, begira-begira gelditu zitzaidan eta esan zidan: «Idoia, istorioak kontatzeko trebezia berezia daukazu, indar handia eta bizitasuna ematen diozu kontakizunari... Ipuinak kontatu behar zenituzke.» Anekdotak hori hortxe geratu zen eta nik jarraitu nuen denetik egiten: antzerkia, klown-a, dantza, txotxongiloa, abestu...
- I. Z. Gauza asko egin duzu, beraz, ipuin kontaketekin hasi aurretik.
- I.S. Bai, gero, hasi nintzen hemen, Tolosa mailan, inmigranteekin lan egiten zuen Irazki elkartearekin, eta hauek antolatuta zuten "Encuentros" izeneko ekitaldi bat: bertan erakusketa bat egiten zen

eta hango oinarria ziren ipuinak, mundu guztiko ipuinak. Lurralde guztietako artistek ere parte hartu zuten ekitaldi hartan, pinto-reak, zeramistak, eskultoreak... Beste lurralde bateko ipuin bat ematen zitzairen eta haiek egin behar zuten obra bat ipuin horretan oinarrituta edo inspiratuta. Nik hor parte hartu nuen Encuentos-eko esposizioan zeuden ipuinak ikastetxeetan kontatzen eta Encuentos horretatik sortu ziren bi liburu ilustrazioz beteak erakusten. Bi urtetan antolatu ziren Encuentos horiek, lan oso interesgarria burutuz. Horrela, ia konturatu gabe, nire ipuin kontalaritza bidea irekitzen hasi zen, toki batetik eta bestetik deitzen baitzidaten. Eta horrela zentratu nintzen gehienbat ipuin kontalaritzan, nahiz eta oraindik beste arlo horietan ere (antzerki, klown, etabar) parte hartzen dudana aukera izaten dudanean.

- I.2. Eta nolakoak izan ziren zure aurreneko esperientzia haiek? Zerbaitetarako balio izan al zizuten?
- I.5. Esperientzia oso positiboak izan ziren eta asko disfrutatu eta ikasi nuen umeen artean ipuinak kontatzen. Eta horrek beste esperientzia berri bat ekarri zuen: Galtzaundi Euskara Taldearekin ipuinak kontatzen hasi nintzen Tolosan eta inguruko herri txiki gehienetan. Hau guztiz desberdina izan zen, hemen ez baitziren, eskoletan bezala, talde homogeenak eta adin berdintsukoak izaten. Hemen ume txiki-txikiak, handixeagoak, handiak, gurasoak, aiton-amonak, denetik agertzen ziren ipuin kontaketa entzutera eta zailagoa zen asmatzea. Batzuetan bete-betean asmatzen nuen, beste batzuetan ez hainbeste. Baina jardunak berak erakusten dizu zein den bidea. Beldurrak eta aurreiritziak ere kentzen dizkizu, zeren eta zuk pentsatzen duzu hau gehiegi izango da horrelako entzulego baten aurrean kontatzeko, eta gero konturatzen zara oso ondo hartzen dutela zuri beldurra edo kezka sortzen zizun hori. Publikoak eta entzulego bakoitzak eta han sortzen den giroak ere esaten dizu kontaketa saioa nondik nora eraman behar duzun. Hori ere ibiliaren poderioz ikasi egiten da. Baina esan dezaket herriz herri ibiltze hori oso esperientzia polita eta aberatsa izan zela niretzat. Geroztik, diru arazoak zirela medio, Galtzaundik antolatzen zituen herriz herriko kontaketa horiek eten egin ziren. Oraindik ere umeek ikusten nautenean kalean, galdetzen didate noiz itzuli behar dudana beraien herrietara ipuinak kontatzera.

- 1.2. Entzulegoa hain desberdina izanik, ez da ba erraza izango denekin asmatzea eta denak konforme uztea.
- 1.5. Bai, egia da ez dela erraza ume txiki-txikiak, gaztetxoak, gazteak eta helduak daudenean, denen gustua egitea. Ni salatzen naiz adin tarte bakoitzekoentzat zerbait berezia eramaten. Txiki-txiki-entzat beti eraman behar duzu material bereziren bat prestatuta haien arreta pixka batean irabazteko behintzat. Izan liteke album polit bat, istorio eder batekin; ipuin berezi bat adin horretarako; ipuin klasikoren bat... Gero, besteentzat ere beti eramaten dut materialen bat adin bakoitzari egokitua. Baina horrek ez du ziurtatzen saioa beti borobila aterako denik guztientzat edota denen gustukoa izango denik. Inoiz gertatzen da gazteren batek txikien ipuina entzundakoan esatea: «Jode, vaya rollo!», eta alde egitea. Baina, orokorrean ondo joaten dira saioak. Gainera, ni salatzen naiz janzkeratik hasita azkeneko mugimendura arte interesa piztuta mantentzen. Horretarako, jantzi bereziak eramaten ditut, imintzioak edo keinuak sartzen ditut kontakizunean, ahotsaren modulazioa, pertsonaia bakoitzaren ahotsa diferentea egiten salatzen naiz, hainbat eszena antzezten... Horrela, lortzen duzu entzulearen arreta zureganatzea eta erne mantentzea. Klownen influentzia handia daukat nire ipuinak kontatzerakoan. Baina, horrek ez du esan nahi ipuin hunkigarri eta serioak kontatzen ez ditudanik.
- 1.2. Nola lortzen duzu material egokia umeel kontatzeko eta erakusteko?
- 1.5. Gaur egun material izugarri dago umeentzako pentsatua. Guraso batzuk badute ohitura beren umeekin liburutegira joateko eta ipuinak eta albumak ikusteko. Baina beste askok ez dute ohitura hori. Eta ona da ipuin kontaketak aprobeztatzea gurasoel ikusarazteko material ugari dagoela txikientzat ilustrazio bikalnek, istorio zoragarriekin... Umeei ere horrelako liburuak edo albumak ikusteko gogoia pizten zale eta ona da txikitatik liburutegirako bidea erakustea, istorio ederrez eta marrazki dotorez beteriko harribitxi horiek ikusteko. Mota eta estilo guztietako liburuak daude eta umeen gustu eta zaletasun anitzei erantzungo dieten materialak liburutegietan egotea oso garrantzitsua da. Horrez gain, Tolosako umeen liburutegian jende superjatorra daukagu

- lanean. Niri asko lagundu dit materiala bilatzen eta aukeratzen Susana liburutegiko arduradunak. Mila esker, Susana.
- I.2. Eta orain eskoletan ere ibiltzen zara kontu kontari...
- I.5. Bai, Ibaizabal argitaletxekoekin hasi nintzen eskoletan ipuinak kontatzen. Oinarri bat baneukan orain arteko esperientziarekin, eta gutxi edo gehiago banekien zein ipuin motak funtzionatzen zuen txiki-txikiekin, handixeagoekin eta gaztetxoekin. Horrez gain, konturatu nintzen beti ez dela beharrezkoa izugarritzko ipuin piloa edukitzea zorroan adin tarte diferentekoentzat. Batzuetan ipuin berberak, laburrago edo xehetasun gehiagorekin kontatuta, edota imintzio eta ahots moldaketa gutxiago edo gehiagorekin, balio zuela txiki-txiki entzat eta hain txiki ez zirenentzat. Inoiz beldurra edukitzen duzu gauza batzuk kontatzeko, pentsatuz «hau ez al da gehiegi izango ume hauentzat, ez al da gogorregia, edo sinpleegia izango...» Eta animatzen zara kontatzera, eta konturatzen zara izugarri gustatu zaiela eta antzeko beste ipuin bat eskatzen dizutela. Umeak dira erakusten dizutenak zein ipuin mota gustatzen zaien eta zein muga kendu behar duzun zure aurreiritzietatik.
- I.2. Eskoletan ez dituzu adin guztietakoak edukiko. Horrek errazten al du zure lana?
- I.5. Bai. Hor ikasturtez ikasturte biltzen dituzte haurrak eta emanaldi bakoitzean adin bereko haurrak dauzkazu eta hori abantaila handia da. Ipuinak adinen arabera moldatzen dituzu eta badakizu une bakoitzean nori ari zaren ipuina kontatzen. Horrek asko errazten du kontalariaren lana eta umeen artean enpatia handiagoa sortzen da, batek barre egiten badu, aldamenekoa ere barrez hasten baita, edota batzuk serio-serio badaude, besteek ere horien jarrera imitatzen baitute. Ume guztiak "onda berean" daude eta horrek asko laguntzen du kontalariaren lana ondo eramanen.
- I.2. Eta kasu hauetan nola egiten duzu ipuinen aukeraketa?
- I.5. Badaude ipuin batzuk adin konkretu batzuetan kontatzea gomendatuta daudenak. Eta horiek ere nire materialen artean erabiltzen ditut, beti eta toki guztietan kontatzen ez baditut ere. Hortik aparte, nik hartzen ditut ni betetzen nauten ipuinak: ganberro eta dibertigarriak maite ditut. Baina baita ere sakonagoak

direnak: ukitzen duten ipuinak eta gai interesgarriak jorratzen dituztenak: solidaritatea, berdintasuna, bortxakeria, bullying-a... Batzuk lortzen ditut Ibaizabal argitaletxearen materialetatik eta beste batzuk liburutegietatik. Gero adin bakoitzerako egokitzen ditut ipuin horiek.

- I.2. Zenbat denbora irauten dute ipuinek?
- I.5. Txikiek ezin dute luzaroan arreta mantendu. Horregatik ipuinak oso luzeak ez izatea komeni da, bost edo hamar minutu gehie-
nez. Laburragoak ere izan daitezke. Baina zortzi-hamar urtekoel
hogei minutuko ipuin bat konta diezalekezu, deskribapen gehia-
gorekin, behar diren azalpenetan lasai luzatuz, baina beti istorioa-
ren haria edo interesa galtzeko arriskurik gabe egiten baduzu.
Horregatik dira hain inportanteak imintzioak, keinuak, aurpegiko
espresio bereziak, ahotsaren modulazioa egoera desberdinen
aurrean...entzulea harrapatzeko.
- I.2. Zer ikusten duzu zuk entzuleen artean, ipuina kontatzerakoan?
- I.5. Kontalaria beti arreta bere entzulegoan jarrita dago. Entzuleen
erantzuna aurpegian eta haien keinuetan nabaritzen duzu eta
zure jarduna haien jarreraren ispilu bezala da. Ikusten duzunean
emozioetan zurekin batera bidaiatzen ari direla, badakizu konexio
ona dagoela eta gustura daudela bai barrez bai mainak eginez,
bizitzen ari direla kontatutakoa. Orokorrean esan liteke entzule-
goa zoragarria dela, esker onekoa, bere poza eta satisfakzioa
azaltzen dizuna momentuan. Eta horrek kontariaren autoestima
eta istorioak hobeto kontatzeko grina suspertu egiten du.
- I.2. Mutil magrebiar batzuekin ipuin kontaketa bat euskaraz eta ara-
bieraz prestatu omen zenuen. Kontaiguzu zerbait esperientzia
horretaz.
- I.5. Andersenen jaiotza egunean liburutegiko eguna ospatzen da ur-
tero Tolosan. Susanak, liburutegiko arduradunak, Andersenen
Pizgailu magikoa izeneko ipuina aukeratu zuen aurten, urteroko
ipuin kontaketa egiteko. "Kolore guztiak" taldeko begiraleak
(kanpotik etorritakoekin lan egiten dutenak) Emigrazioko teknika-
riarekin zeudela bilera batean, Ideia hauxe sortu zen: "Zergatik ez
egin *Pizgailu magikoa* ipuinaren kontaketa euskaraz eta arabie-
raz?" Horrela deitu zidaten eta "Kolore guztiak" taldeko arduradu-
nekin jarri ninduten harremanetan, proiektu hura aurrera erama-

teko ardura har nezan. Talde horretako begiraleek mi mutil magrebiar aukeratu zituzten, Vilal eta Ouassim, hogei-hogeita bi urte ingurukoak, eta ipuina ikasteari ekin genion. Oso denbora gutxi geneukan (lau bat egun), baina bi gazteek % 200 jarri zuten euren aldetik. Aurrena ipuina ikasi behar izan zuten erdaraz entzunda, ez baitzuten inondik inora ezagutzen. Gero arabieraz kontatzeko eurek, beren kabuz, moldatu behar izan zuten ipuina. Esperientzia zoragarria izan zen. Bi begiraleek ere lan handia egin zuten. Eta, azkenean, eguna iritsitakoan, nik euskaraz kontatu nuen eta bi magrebiarrek arabieraz, nire eta Ainhoa eta Edurne begiraleen laguntzarekin. Prestatze lana aberasgarria izan bazen, kontakizunaren eguneko giroa hobea izan zen oraindik, entzulegoa osatzen zuten umeen eta helduen erantzun beroa jaso ondoren. Umeek gustura ikasi zituzten arabeen agurrak, diosalak eta erreberentziak: *Salam aleikum, aleikum salam!* Oso gauza hunkigarria eta polita izan zen eta toki desberdinetatik deltu ziguten esperientzia hura ezagutzeko. Umeek izugarri disfrutatu zuten esperientziarekin eta bi gazte marokiarrek zer esanik ez, jendearen erantzun positiboa ikusita. Horregatik, integrazioaz hitz egiten denean, horrelako gauzek ere lagundu egiten dutela kontuan hartu behar genuke. Eta ahal bada antzeko ekitaldiak antolatu eta eskaini entzulego misto bati. Oso aberasgarriak dira beraientzat eta hemengo jendearentzat ere bai. Espero dut horrelako esperientzia bitxiekin jarraituko dugula bai berarekin (Vilal, Ouassim, Yahia, Edurne, Ainhoa, txalo zaparrada bat zuentzat) eta bai beste hizkuntza eta lurralde batzuetako jendearekin.

I.2. Ipuin kontalari bezala zein esperientzia gehiago izan dituzu?

I.5. Emakumeen berdintasunaren aldeko saioretan tokatu izan zait inoiz ipuinak kontatzea. Orain arazo batzuen aurrean, bullying-a, eraso sexualak, etab direla eta, ipuin batzuk topatu nahi ditut, gai serio hauek ipuin bidez azaltzeko eta lantzeko ikastetxeetan. Orain arte borrokak eta joka aritzea mutilen arteko gauza zela uste genuen, baina orain nesken artean ere indarkeria kasu gero eta gehiago ematen ari dira eta honetaz guztiaz hausnarketa egin beharra dago eta ipuina oso bide egokia izan daiteke horretarako. Horregatik, ipuin egoki batzuk bilatu edo asmatu nahi ditut gai hauek ondo tratatzeko.

- I. Z. Idoia, jakin dut Galizian ere esperientzia berezi bat bizituz duzuela. Konta ezazu pixka bat esperientzia hori.
- I. S. Behin, gau batean suaren inguruan bilduta geunden ipuinak kontatzen. Nik ipuin bat kontatu nien han bildutakoel. Eta mutil bat, Gigi izenekoa, etorri zitzaidan esanez nire ipuina asko gustatu zitzaioela eta zergatik ez nintzen joaten Galiziara ipuinak kontatzera, han jaialdi bat egiten zutela eta. Horrela, laz joan nintzen Galiziako herri txiki-txiki batera, oso biztanle gutxi zituena. Mutil horrek, Gigik, han erosi zuen etxea eta duela bost bat urte hasi zen udan jaialdi bat antolatzen, "Artealdea" izeneko festibala. Jaialdi horretan, ipuin kontalariak, antzerkiak, dantzak, kontzertuak, klownak, musikariak... denetik egoten da herri horretan, festibala dagoen bitartean eta dena dirurik gabe antolatzen da. Oholtza inprobisatu bat jartzen da Gigiren lorategian eta hantxe egiten dira emanaldiak. Gero borda antzeko toki batean janlekua jartzen da eta partaide guztien artean antolatzen dira bazkariak. Lotarako tokiak Gigiren etxean eta herriko jendearen etxeetan eta bordatan edo etxoletan antolatzen dira. Ikusten duzuenetz, Erdi Aroko antolakuntza baten antza handiagoa du garai moderno hauetakoa baino. Hala ere, han egiten denak gauza autentikoen kutsua dauka, dena borondatez eta ilusiorik handienarekin egiten baita. Laz joan nintzen lehenengo aldiz eta aurten ere pozik itzuli naiz nire bi alabekin. Eta gazteak izanda, ez dira aspertu, alderantziz, izugarri disfrutatu dute: autentikotasunaren xarma izango da. Egunez arropa zaharrekin eta lanean ikusten zenuen adineko emakumea, iluntze aldera, ekitaldia zegoenean, arroparik dotoreenak jantzita ikusiko zenuen, munduko ilusiorik handienarekin. Herritarrek izugarri lagundu digute eta izugarri inplikatu dira proiektuan, bai etxeak uzten, bai janariak ekartzen: tomatea, patata, piparra, bizkotxoa, ardoa, esnea... Beno, esan behar da ez dela egun bateko jaialdia, hainbat egunetan egiten dena baizik. Beti, festibalaren hasiera egunean eta bukaera egunean, Galiziako festa antolatzen da, Galiziako folkloreko musika, abestiak, dantzak, etabar eskainiz. Inguruko herrietakoak ere etortzen dira jaialdi hauetara eta egun osoan zehar, etengabe, galiziar folkloreko musika, dantza, instrumentuak, taldeak aritzen dira. Azken egunean, "queimada" bat egiten da, erritualeko konjuroak eta guzti eginez. Gainera, ikastaroak ere antolatzen dira

eta umeek pozik hartzen dute parte tailer horietan, kometak egiten, dantzak ikasten, antzerkia egiten, marrazten edo beste hainbat gauzatan. Harrigarria da jendearen partizipazioa: anekdota bat kontatuko dizut. Egun batean, Madriletik etorritako mago baten emankizuna zegoen eta erauntsi handi bat edo "dilubio" bat hasi zuen. Bada, norbaitek plastiko mordo bat ekarri zuen eta denok hantxe iraun genuen aterkien edo plastikoen azpian emaldia bukatu arte. Amonatxo batek ere, Rudesindak, hantxe jarraitzen zuen bere laurogeita hamar urterekin. Madrileko magoa txundituta geratu zen eta antolatzaileari erregutu zion hurrengo urtean ere deitzeko, ez zuelako galdu nahi jendearen aldetik horren erantzun jatorra eta erabatekoa izaten zuen jaialdia. Horregatik, berezia da Galiziako jaialdi hau, badu zerbait magikotik eta jendeak ilusio biziz erantzuten du, xentimorik kobratu gabe. Esperientzia zoragarria da bai entzule eta bai jaialdiko partaide bezala bizitzen duzuna. Aurten gainera, denetik egitea egokitu zait: ipuinak kontatu, klown-en monologo bat emakumeari buruz, aurkezlea izan nintzen jaialdi osoan eta elkarrizketak egiten nizkien parte hartzaileei hango telebistarako. Eta batez ere ikasi egin dut pilo bat. Beraz, esperientzia ezin hobea izan da niretzat. Eta kontatutako guztiaz gain, goizetan txangoak antolatzen zizkiguten inguruko lurraldeak eta txokorik politenak eta magikoenak ezagutzeko. Piñeiro de Areas da herriaren izena eta udan paradisu txiki bat bihurtzen da artistentzat eta ume izpiritua oraindik ere mententzen dugunontzat. Gora Artealdeko festibal!